

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять з дисципліни
«ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

*(для здобувачів вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»)*

(Електронне видання)

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
фінансів та банківської справи
Протокол №8 від 22.04.2021 р.

Сєверодонецьк 2021

УДК 336.64(075.8)

Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Фінансовий менеджмент» (для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» / Уклад.: Л.А. Костирко, О.О. Серeda. – Сeвeрoдoнeцьк: вид-во СНУ ім. В. Дaлeя, 2021 – 44 с.

Методичне видання спрямоване на вивчення і освоєння здобувачами вищої освіти актуальних питань з фінансового менеджменту. Наведено плани практичних занять, перелік контрольних запитань, практичні ситуації і завдання. Представлені основні формули, методичні вказівки по вирішенню завдань і приклади рішення.

Укладачі:

Л.А. Костирко, д.е.н., професор
О.О. Серeda, к.е.н.

Рецензент:

Ю.І. Ключ, д.е.н., професор

Практичне заняття 1

Тема: Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту.

Системи забезпечення фінансового менеджменту

План

1. Необхідність, значення та сутність фінансового менеджменту.
2. Роль фінансового менеджера в структурі управління підприємства.
3. Принципи і функції фінансового менеджменту.
4. Механізм фінансового менеджменту.
5. Складові фінансового менеджменту: операційний, інвестиційний та власне фінансовий менеджмент.
6. Поняття системи організаційного забезпечення фінансового менеджменту.
7. Характеристика і вимоги до інформаційної системи фінансового менеджменту і до фінансової інформації.
8. Характеристика внутрішніх і зовнішніх користувачів фінансової інформації.
9. Сутність внутрішнього фінансового контролю на підприємстві.

Контрольні запитання

1. Що таке фінанси й фінансові ресурси підприємства?
2. Що таке фінансовий менеджмент в широкому та вузькому розумінні?
3. Назвіть характерні ознаки фінансового менеджменту.
4. За яких умов можливе функціонування фінансового менеджменту?
5. Що є об'єктом і суб'єктом фінансового менеджменту?
6. Яка головна мета фінансового менеджменту?
7. Охарактеризуйте систему цілей фінансового менеджменту.
8. Які функції фінансового менеджера на підприємстві?
9. Які професійні права та обов'язки фінансового менеджера?
10. Які основоположні принципи фінансового менеджменту?
11. Які функції виконує керуюча система фінансового менеджменту?
12. Які функції виконує керована система фінансового менеджменту?
13. Охарактеризуйте складові механізми фінансового менеджменту.
14. Що таке методи та інструменти фінансового менеджменту?
15. Що таке фінансова стратегія і які види стратегій сучасних підприємств Ви знаєте?
16. Що таке фінансова тактика? Які її базові ланки?
17. Яким чином відрізняються особливості фінансового менеджменту залежно від форми організації бізнесу й сфери діяльності?
18. Яким чином відрізняються особливості фінансового менеджменту залежно від масштабу діяльності?
19. Що таке система організаційного забезпечення фінансового менеджменту?
20. В чому полягають особливості ієрархічної і функціональної побудови центрів фінансового управління підприємством?
21. Які основні елементи організаційної структури фінансового управління на великих підприємствах?

22. Що таке «центри відповідальності» на підприємстві?
23. Що таке фінансова інформації та інформаційної системи фінансового менеджменту?
24. Визначте основних користувачів фінансовою інформацією.
25. Охарактеризуйте показники, що формуються з внутрішніх і зовнішніх джерел інформації.
26. В чому полягає сутність внутрішнього фінансового контролю на підприємстві, які основні функції та принципи побудови системи фінансового контролінгу?
27. Що таке система фінансового моніторингу?

Ситуація 1

На підприємстві є керована підсистема фінансової роботи. Керуючої підсистеми, у вигляді фінансової дирекції, на підприємстві немає, хоча ринкові відносини призвели до різкого збільшення фінансової роботи як за структурою, так і за обсягом. До чого, на вашу думку, це призведе й який головний центр фінансового управління повинен бути на підприємстві, яке працює у ринкових умовах?

Ситуація 2

Які з перерахованих рис повинні бути властиві фінансовому менеджеру, а які - головному бухгалтеру: педантичність, старанність, терпіння, творчий підхід, схильність до ризику, здатність вірно оцінювати ризик, акуратність у роботі з первинними документами, швидке сприйняття всього нового? Чи здатний головний бухгалтер, по своєму психологічному складу й своїй зайнятості по веденню господарського обліку, виконувати функції фінансового менеджера? Чому?

Ситуація 3

На підприємстві проведення всієї фінансової роботи звичайно покладено на бухгалтерію. Однак бухгалтерія перевантажена роботою по веденню бухгалтерського обліку, складанню бухгалтерської звітності, проведенню розрахункових операцій. Всю фінансову роботу бухгалтерія не в змозі виконати. До чого, на Вашу думку, це призводить й який головний центр фінансової роботи повинен бути на підприємстві?

Ситуація 4

Акціонерне товариство "Вега" випускає 112 видів продукції, випускає продукцію 284 підприємствам, уклало договори з 164 постачальниками. Однак оборот по реалізації продукції за звітний рік скоротився на 15% і склав тільки 135 млн. грн. Оборотноість оборотних активів сповільнилася на 12 днів. Багато постачальників мають намір розірвати договори купівлі-продажу через несвоєчасну оплату й прострочення платежів. Багато покупців не оплачують вчасно продукцію, хоча лише 24% платежів проводиться покупцями готівкою. Окремі асортиментні позиції готової продукції втратили свою актуальність і не цілком відповідають попиту. Однак, фінансова дирекція не укомплектована, фінансового відділу немає, штати бухгалтерії значно скорочені, немає відділу

маркетингу. Не проводилося підвищення кваліфікації кадрів більше п'яти років. Всі працівники управління думають, що діють правильно. Що варто започаткувати в даній організації в частині налагодження керування фінансовою роботою й самої фінансової роботи?

Практичне заняття 2

Тема: Управління грошовими потоками на підприємстві. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках

План

1. Економічна сутність грошового потоку підприємства та класифікація його видів.
2. Методи розрахунку чистого грошового потоку.
3. Управління грошовими потоками за видами діяльності.
4. Послідовність складання звіту про рух грошових коштів.
5. Визначення вартості грошей у часі. Чинники, які впливають на зміну вартості грошей у часі.
6. Елементи теорії простих відсотків: обчислення простих відсотків на конкретну суму на кінець року; розрахунок точного й наближеного числа днів року інвестування; обчислення дисконтного множника, дисконту й облікової ставки.
7. Елементи теорії простих відсотків: обчислення нарощеної по складних відсотках суми; внутрішньорічні відсоткові нарахування; обчислення дисконтного множника, дисконту й облікової ставки.
8. Майбутня й теперішня вартість грошей та їх сутність.

Контрольні запитання

1. Для чого необхідно управляти грошовими потоками?
2. За якими ознакам класифікують грошові потоки?
3. Охарактеризуйте принципи управління грошовими потоками підприємства.
4. Охарактеризуйте основні етапи управління грошовими потоками підприємства.
5. Які чинники впливають на формування грошових потоків підприємства?
6. Охарактеризуйте методи оптимізації грошових потоків підприємства.
7. Які основні складові надходжень і витрат грошових коштів в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності?
8. Які основні питання можуть бути вирішені за допомогою звіту про рух грошових коштів?
9. Перелічіть три основні розділи звіту про рух грошових коштів. Які типові вхідні й вихідні грошові потоки відображаються у звіті?
10. У який розділ варто віднести грошовий потік від одержання дивідендів підприємством як наслідок володіння корпоративними правами інших підприємств?
11. У чому суть непрямого методу складання звіту про рух грошових коштів?

12. Яка основна мета розробки плану надходжень і витрат коштів?

Методичні рекомендації щодо методів розрахунку чистого грошового потоку

Принципова формула, по якій здійснюється розрахунок *чистого грошового потоку підприємства від операційної діяльності непрямим методом*:

$$ЧГП_{ОД} = ЧП + A_{ОЗ} + A_{НА} \pm \Delta ДЗ \pm \Delta З_{ТМ} \pm \Delta КЗ, \quad (1)$$

де $ЧГП_{ОД}$ - сума чистого грошового потоку підприємства від операційної діяльності в розглянутому періоді;

$ЧП$ - сума чистого прибутку підприємства;

$A_{ОЗ}$ - сума амортизації основних засобів;

$A_{НА}$ - сума амортизації нематеріальних активів;

$\Delta ДЗ$ - приріст (зниження) суми дебіторської заборгованості;

$\Delta З_{ТМ}$ - приріст (зниження) суми запасів товарно-матеріальних цінностей, що входять в склад оборотних активів;

$\Delta КЗ$ - приріст (зниження) суми кредиторської заборгованості.

Загальна формула, за якою здійснюється розрахунок суми чистого грошового потоку *від операційної діяльності прямим методом*, наступна:

$$ЧГП_{ОД} = РП + ІН_О - З_{ТМ} - ЗП_{ОП} - ЗП_{АУП} - ПП_В - ПП_{ПФ} - ІВ_О, \quad (2)$$

де $РП$ - сума грошових коштів, отриманих від реалізації продукції;

$ІН_О$ - сума інших надходжень грошових коштів у процесі операційної діяльності;

$З_{ТМ}$ - сума грошових коштів, виплачених за придбання матеріальних цінностей у постачальників;

$ЗП_{ОП}$ - сума заробітної плати, виплаченої оперативному персоналу;

$ЗП_{АУП}$ - сума заробітної плати, виплаченої адміністративно-управлінському персоналу;

$ПП_В$ - сума податкових платежів, перерахована до бюджету;

$ПП_{ПФ}$ - сума платежів, перерахована у позабюджетні фонди;

$ІВ_О$ - сума інших виплат грошових коштів в процесі операційної діяльності.

Від інвестиційної діяльності сума чистого грошового потоку розраховується:

$$ЧГП_{ІД} = Р_{ОЗ} + Р_{НА} + Р_{ДФІ} + Д_О - П_{ОЗ} - \Delta НКБ - П_{НА} - П_{ДФІ}, \quad (3)$$

де $ЧГП_{ІД}$ - сума чистого грошового потоку підприємства від інвестиційної діяльності в розглянутому періоді;

$Р_{ОЗ}$ - сума, отримана від реалізації основних засобів, які вибули;

$Р_{НА}$ - сума, отримана від реалізації нематеріальних активів, які вибули;

$Р_{ДФІ}$ - сума реалізації довгострокових фінансових інструментів інвестиційного портфеля підприємства;

$Д_О$ - сума дивідендів (відсотків), отриманих підприємством по довгостроковим фінансовим інструментам інвестиційного портфеля;

$П_{ОЗ}$ - сума придбаних основних засобів;

$\Delta НКБ$ - сума приросту незавершеного капітального будівництва;

$П_{НА}$ - сума придбання нематеріальних активів;

$П_{ДФІ}$ - сума придбання довгострокових фінансових інструментів інвестиційного портфеля підприємства.

Від фінансової діяльності сума чистого грошового потоку визначається за формулою:

$$\text{ЧГП}_{\text{ФД}} = \text{З}_{\text{ВК}} + \text{З}_{\text{ДК}} + \text{З}_{\text{КК}} + \text{БЦФ} - \text{В}_{\text{ДК}} - \text{В}_{\text{КК}} - \text{Д}_{\text{С}}, \quad (4)$$

де $\text{ЧГП}_{\text{Ф}}$ - сума чистого грошового потоку підприємства від фінансової діяльності в розглянутому періоді;

$\text{З}_{\text{ВК}}$ - сума додатково залученого із зовнішніх джерел власного акціонерного або пайового капіталу;

$\text{З}_{\text{ДК}}$ - сума додатково залучених довгострокових кредитів і позик;

$\text{З}_{\text{КК}}$ - сума додатково залучених короткострокових кредитів і позик;

БЦФ - сума коштів, які надійшли в порядку безоплатного цільового фінансування підприємства;

$\text{В}_{\text{ДК}}$ - сума виплати (погашення) основного боргу по довгостроковим кредитам і позикам;

$\text{В}_{\text{КК}}$ - сума виплати (погашення) основного боргу по короткостроковим кредитам і позикам;

$\text{Д}_{\text{С}}$ - сума дивідендів (відсотків), які сплачені власникам підприємства (акціонерам) на вкладений капітал (акції, паї й т.п.).

Сума чистого грошового потоку розраховується по формулі:

$$\text{ЧГП}_{\text{П}} = \text{ЧГП}_{\text{ОД}} + \text{ЧГП}_{\text{ІД}} + \text{ЧГП}_{\text{ФД}}, \quad (5)$$

де $\text{ЧГП}_{\text{П}}$ - загальна сума чистого грошового потоку підприємства в розглянутому періоді;

$\text{ЧГП}_{\text{ОД}}$ - сума чистого грошового потоку підприємства від операційної діяльності;

$\text{ЧГП}_{\text{ІД}}$ - сума чистого грошового потоку підприємства від інвестиційної діяльності;

$\text{ЧГП}_{\text{ФД}}$ - сума чистого грошового потоку підприємства від фінансової діяльності.

Завдання 1

Згідно з прогнозними розрахунками, сума виручки від реалізації продукції за звітний період становить 7000 грн., витрати на виробництво продукції - 3500 грн., витрати на реалізацію - 500 грн., витрати на утримання об'єкта соцкультпобуту - 300 грн., сума нарахованої амортизації - 300 грн., доходи від продажу цінних паперів - 1700 грн., надходження від продажу цінних паперів - 400 грн.

У звітному періоді планується придбання цінних паперів на суму 500 грн., сума одержаного кредиту банку - 2000 грн., сплата процентів за кредит банку (у цьому ж періоді) - 400 грн., здійснення інвестиційних витрат - 2000 грн., сплата податку на прибуток - 900 грн.

Кошти на поточному рахунку на початок періоду становили 1000 грн. Визначте суму коштів на поточному рахунку підприємства на кінець періоду.

Завдання 2

Підприємство займається торгівельною діяльністю. Залишок коштів на рахунку підприємства на 1 січня 2021 року становив 100 тис. грн., а прибуток до

оподаткування за 2020 рік – 1470 тис. грн. Протягом року були здійснені операції, зазначені у таблиці 1:

Таблиця 1

Зміст господарських операцій

Зміст операції	Сума, тис. грн.
1. Придбані товари	5700
2. Реалізовані товари у кредит (собівартість реалізованих товарів 5260 тис. грн.)	8500
3. Надійшло від покупців	8000
4. Перераховано постачальникам за придбані товари	5600
5. Виплачена зарплата	1200
6. Сплачені відсотки	110
7. Нарахована амортизація основних засобів	212,5
8. Сплачені різні витрати обігу (оренда, освітлення, опалення, тощо)	150
9. Нарахований податок на прибуток	367,5
10. Сплачено за нове устаткування	850
11. Отримана позика	420
12. Сплачений податок на прибуток	160
13. Виплачені дивіденди	180

Необхідно:

1. Скласти звіт про рух грошових коштів.
2. Провести аналіз руху грошових коштів.
3. Зробити висновок про фінансову привабливість даного підприємства.

Рішення:

При застосуванні прямого методу для аналізу чистого руху коштів, у звіті послідовно наводяться всі основні статті надходжень і видатків, різниця яких показує збільшення або зменшення грошових коштів (табл. 2).

Таблиця 2

Звіт про рух грошових коштів за 2020 рік

Стаття	Сума, тис. грн.
1. Рух коштів у результаті операційної діяльності	
Находження від покупців	8000
Платежі постачальникам	(5600)
Виплачена заробітна платня	(1200)
Сплачені відсотки	(110)
Сплачені податки на прибуток	(160)
Інші операційні платежі	(150)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	780
2. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності	
Придбання устаткування	(850)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	(850)
3. Рух коштів у результаті фінансової діяльності	

Отримана позика	420
Сплачені дивіденди	(180)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	240
Чистий рух коштів за рік	170
Залишок коштів на початок року	100
Залишок коштів на кінець року	270

Непрямий метод передбачає визначення суми чистого руху коштів у наслідок операційної діяльності шляхом послідовного коригування прибутку до оподаткування (табл. 3). Ці коригування можна підрозділити на три групи:

1) коригування на статті, які не призводять ні до відтоку, ні до притоку грошових коштів (амортизація, тощо);

2) коригування на статті, які знаходять відображення в інвестиційній та фінансовій діяльності;

3) коригування на зміну негрошових статей оборотних коштів і короткострокових зобов'язань: прибуток зменшується на величину збільшення негрошових оборотних коштів, і збільшується на величину їх зменшення; прибуток збільшується на величину збільшення будь-якої статті короткострокових зобов'язань, й зменшується на величину їх зменшення.

Таблиця 3

Звіт про рух грошових коштів за 2020 рік

Стаття	Сума, тис. грн.
1. Рух коштів у результаті операційної діяльності	
Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	1470
<i>Коригування на:</i>	
Амортизацію необоротних активів	212,5
збільшення (зменшення) забезпечень	
Збиток (прибуток) від не операційної діяльності	
Витрати на сплату відсотків	
Прибуток від операційної діяльності до зміни в чистих оборотних активах	1682,5
<i>Зменшення (збільшення) оборотних активів:</i>	
Запасів	(440)
Дебіторської заборгованості	(500)
<i>Збільшення (зменшення) поточних зобов'язань:</i>	
Збільшення кредиторської заборгованості	307,5
Грошові кошти від операційної діяльності	
<i>Сплачені:</i>	
Відсотки	(110)
Податки на прибуток	(160)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	780
2. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності	
Придбання устаткування	(850)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	(850)

3. Рух коштів у результаті фінансової діяльності	
Отримана позика	420
Сплачені дивіденди	(180)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	240
Чистий рух коштів за рік	170
Залишок коштів на початок року	100
Залишок коштів на кінець року	270

2. Як видно з наведених даних, основна частина коштів отримана підприємством за рахунок його операційної діяльності. Чистий рух коштів у результаті фінансової діяльності є позитивним, але за рахунок отриманої позики.

Завдання 3

Визначити чистий грошовий потік від операційної діяльності на основі наступних даних за поточний місяць:

Операція	Сума, тис. грн.
1. Прибуток	240
2. Негрошові доходи, витрати й збитки:	
2.1. Амортизація основних коштів	150
2.2. Зниження надходжень від дебіторів	1040
2.3. Збільшення залишку виробничих запасів	560
2.4. Надходження матеріалів від ліквідації основних коштів	670
2.5. Повернення матеріалів з виробництва на склад	2
2.6. Сума списання залишкової вартості недоамортизованих основних коштів	24

Завдання 4

Визначити чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності на основі наступних даних за поточний місяць:

Операція	Сума, тис. грн.
1. Придбання устаткування й транспортних засобів	600
2. Надходження від реалізації зайвого устаткування	24
3. Придбання довгострокових цінних паперів (акцій)	30
4. Надходження від продажу цінних паперів	90

Завдання 5

Визначити чистий грошовий потік від фінансової діяльності на основі наступних даних за поточний місяць:

Операція	Сума, тис. грн.
1. Надходження від короткострокових позик	18
2. Погашення короткострокових позик	44
3. Надходження від довгострокових позик	450
4. Надходження від додаткової емісії акцій	53
5. Погашення довгострокових позик	48
6. Виплата дивідендів акціонерам	12

Методичні рекомендації щодо визначення вартості грошей у часі

Інвестиція зроблена на умовах простого відсотка, якщо інвестований капітал

щорічно збільшується на величину ($P*i$).

Збільшення капіталу (сума відсотків) визначається:

$$I = P*n*i, \quad (6)$$

де P - первинний капітал;

n - тривалість фінансової операції в роках;

i - річна відсоткова ставка.

Нарощена сума простими відсотками:

$$S = P*(1+n*i), \quad (7)$$

Якщо n менше року, то

$$S = P*(1+t/T*i), \quad (8)$$

де t - тривалість фінансової операції в днях;

T - кількість днів у році.

$$S = P+I \quad (9)$$

Залежно від того, в чому береться тривалість року й тривалість фінансової операції, можливі чотири варіанти нарахування:

1) звичайний відсоток з наближеним числом днів (360/360). $T=360$, t -приблизне, вважається, що в місяці 30 днів;

2) звичайний відсоток з точним числом днів (365/360). $T=360$, t – точне;

3) точний відсоток з точним числом днів (365/365). $T=365$ або 366 днів, t -точне;

4) точний відсоток з наближеним числом днів (360/365). $T=365$ або 366, t -приблизне, вважається, що в місяці 30 днів.

Нарощена сума по простій дисконтній ставці визначається:

$$S = P/(1-n*d), \quad (10)$$

де n - строк у роках;

d - дисконтна ставка.

Сума, яка виплачується банком при обліку векселів:

$$\text{де } P = S(1-n*d), \quad (11)$$

де n - тривалість (у роках) періоду до погашення векселя;

d - дисконтна ставка.

Вважається, що інвестиція зроблена на умовах складного відсотка, якщо черговий річний дохід обчислюється не з вихідної величини капіталу P , який інвестується, а із загальної суми, яка включає також і раніше нараховані відсотки. У цьому випадку відбувається капіталізація відсотків, тобто відбувається приєднання нарахованих відсотків до їхньої загальної бази, таким чином база, з якої нараховуються відсотки увесь час зростає.

Нарощена сума:

$$S = P(1+i)^n, \quad (12)$$

де P - первинний розмір капіталу;

i - річна процентна ставка;

n - тривалість фінансової операції в роках.

Якщо в продовж року здійснюється m нарахувань, то

$$S = P(1+i/m)^{n*m} \quad (13)$$

Різними видами фінансових контрактів можуть передбачатися різні схеми

нарахування відсотків. Як правило, у цих контрактах оговорюється номінальна процентна ставка, звичайно річна. Ця ставка, по - перше, не відображає реальної ефективності угоди й, по-друге, не може бути використана для зіставлень. Для того, щоб забезпечити порівняльний аналіз ефективності таких контрактів, необхідно вибрати якийсь показник, який був би універсальним для будь-якої схеми нарахування. Таким показником є ефективна процентна ставка r_s , що забезпечує перехід від P к S .

$$r_s = (1+i/m)^m - 1, \quad (14)$$

де i - номінальна річна процентна ставка;

m - число разів нарахувань складних відсотків.

Завдання 6

Знайти величину відсотків і нарощену суму за трирічний кредит в 20 тис. грн., взятий під 25% річних.

Рішення:

Використовуючи (1):

$$I = 20 * 3 * 0,25 = 15 \text{ тис. грн.}$$

Виходячи з (4):

$$S = 20 + 15 = 35 \text{ тис. грн.}$$

Завдання 7

Надано позику в розмірі 100 тис. грн. 10 лютого з погашенням 10 червня під 20% річних. Розрахувати різними способами суму погашення.

Рішення:

Визначимо кількість днів користування позикою.

Точна кількість днів:

$$t = 20(\text{лютий}) + 31(\text{березень}) + 30(\text{квітень}) + 31(\text{травень}) + 10(\text{червень}) - 1(\text{день видачі й день погашення вважають як 1 день}) = 121 \text{ день.}$$

Наближена кількість днів користування позикою:

$$t = 20(\text{лютий}) + 30(\text{березень}) + 30(\text{квітень}) + 30(\text{травень}) + 10(\text{червень}) - 1(\text{день видачі й день погашення вважають як 1 день}) = 119 \text{ днів.}$$

Визначаємо суму погашення, використовуючи (3).

1) Точні відсотки й точна кількість днів користування позикою:

$$S = 100 * (1 + 121/366 * 0,2) = 106,612 \text{ тис. грн.}$$

2) Звичайні відсотки й точна кількість днів користування позикою:

$$S = 100 * (1 + 121/360 * 0,2) = 106,7 \text{ тис. грн.}$$

3) Звичайні відсотки й наближена кількість днів користування позикою:

$$S = 100 * (1 + 119/360 * 0,2) = 106,611 \text{ тис. грн.}$$

Кредиторів доцільніше використати звичайні відсотки й точне число днів користування позикою; позичальникові звичайні відсотки й точне число днів користування позикою.

Завдання 8

Вкладник помістив у банк 15 тис. грн. на наступних умовах: у перший рік процентна ставка дорівнює 20% річних, кожні наступні півроку ставка підвищується на 3%. Знайти нарощену суму за два роки, якщо відсотки нараховуються тільки на первинну суму внеску.

Рішення:

Виходячи з (3):

$$S = 15(1 + 1 \cdot 0,2 + 180/360 \cdot 0,23 + 180/360 \cdot 0,26) = 21,7 \text{ тис. грн.}$$

Завдання 9

У банк вкладені гроші в сумі 5 тис. грн. на два роки під 20% річних. Визначити нарощену суму, якщо: а) відсотки нараховуються два рази в рік; б) щокварталу.

Рішення:

Використаємо (8):

$$\text{а) } S = 5 \cdot (1 + 0,2/2)^{2 \cdot 2} = 7,3205$$

$$\text{б) } S = 5 \cdot (1 + 0,2/4)^{2 \cdot 4} = 7,3875$$

Завдання 10

Визначте, яку суму необхідно внести в банк під 20% річних (складна ставка), щоб через 4 роки нарощена сума склала 100 тис. грн.

Рішення:

Виходячи з (7):

$$P = S / (1 + i)^n, \quad P = 100 / (1 + 0,2)^4 = 48,2 \text{ тис. грн.}$$

Завдання 11

Підприємство може одержати позику а) або на умовах щомісячного нарахування відсотків з розрахунку 26% річних, б) або відсотки нараховуються два рази в рік з розрахунку 27% річних. Який варіант більш кращий?

Рішення:

Використаємо (9):

$$\text{а) } r_3 = (1 + 0,26/12)^{12} - 1 = 0,2933$$

$$\text{б) } r_3 = (1 + 0,27/2)^2 - 1 = 0,2882$$

Для підприємства кращий варіант (б).

Завдання 12

Комерційна організація прийняла рішення інвестувати на п'ятирічний строк вільні кошти в розмірі 30 тис. грн. Є три альтернативних варіанти вкладень. По першому варіанту кошти вносять на депозитний рахунок банку із щорічним нарахуванням складних відсотків по ставці 12% річних. По другому варіанту кошти передаються юридичній особі як позичка, при цьому на отриману суму щорічно нараховується 15%. По третьому варіанту кошти можуть бути розміщені на депозитний рахунок із щомісячним нарахуванням складних відсотків по ставці 10% річних.

Визначте найкращий варіант вкладення коштів.

Завдання 13

Для розширення складських приміщень комерційна організація планує через два роки придбати будинок. Експерти оцінюють майбутню вартість нерухомості в розмірі 100 тис. грн. По банківських депозитах установлені ставки в розмірі 12% із щорічним нарахуванням відсотків, й 18% - з нарахуванням по простій ставці відсотків.

Визначити прийнятну схему нарахування відсотків для підприємства. Яку суму коштів необхідно помістити на банківський рахунок, щоб через два роки

одержати достатню суму коштів для придбання нерухомості?

Завдання 14

Векселетримач пред'явив для обліку вексель на суму 100 тис. грн. Зі строком погашення 1.12.2021 р. Вексель пред'явлений 15.11.2021 р. банк погодився врахувати по дисконтній ставці 10% річних. Визначити суму, які векселетримач одержить від банку.

Завдання 15

Надано позичку в розмірі 10 тис. грн. 3 березня з погашенням 5 серпня під 10% річних. Розрахувати суму до погашення по схемах 365/365, 360/360. Зробити висновки.

Практичне заняття 3

Тема: Управління прибутком

План

1. Зміст і завдання управління прибутком.
2. Інформаційне забезпечення управління прибутком.
3. Управління формуванням прибутку від різних видів фінансово-господарської діяльності.
4. Фінансові механізми управління формуванням операційного прибутку.
5. Розробка цінової політики та її оптимізація на підприємстві.
6. Управління розподілом і використанням чистого прибутку.
7. Політика виплати дивідендів.

Контрольні запитання

1. Яка основна ціль управління прибутком підприємства?
2. Назвіть й охарактеризуйте складові управління прибутком.
3. Дайте характеристику системи показників інформаційного забезпечення управління прибутком підприємства.
4. Назвіть особливості формування різних видів операційного прибутку. Який основний фінансовий інструмент забезпечує високий рівень диверсифікації операційної діяльності підприємства?
5. У чому полягає сутність порогу рентабельності і яким чином він розраховується?
6. Охарактеризуйте зовнішні й внутрішні чинники розподілу прибутку.
7. Які типи політики виплати дивідендів є?
8. У чому полягають особливості методичних підходів до розрахунку дивідендних виплат?

Методичні рекомендації

Припущення, які використовують в управлінні операційним прибутком:

1. Використовується класифікація витрат по характеру їх поведінки при зміні обсягу реалізації. Витрати підрозділяють на постійні й змінні.
2. Передбачається, що вся вироблена продукція буде продана протягом планового періоду часу.
3. Як критерій для аналізу приймається прибуток до сплати податків.
Поріг рентабельності (точка беззбитковості, критичний обсяг продажів) –

виручка від реалізації (у грошовому або натуральному виразі), при якій доходи підприємства дорівнюють його витратам.

Запас фінансової міцності показує, наскільки підприємство може знизити виручку від реалізації без ризику зазнати збитків.

$$\text{Запас фінансової міцності} = \text{Виручка} - \text{Поріг рентабельності}, \quad (1)$$

Дія механізму операційного важеля заснована на тому, що наявність у складі операційних витрат будь-якої суми постійних призводить до того, що при зміні обсягу реалізації продукції, сума операційного прибутку завжди змінюється ще більш високими темпами.

Кількісно це співвідношення визначається за допомогою *рівня ефекту операційного важеля (сила впливу операційного важеля)*:

$$\text{СВОВ} = \text{Валова маржа} / \text{Пр}, \quad (2)$$

$$\text{СВОВ} = (\text{Вр} - \text{Змін.в.}) / (\text{Вр} - \text{Змін.в.} - \text{Пост.в.}), \quad (3)$$

$$\text{СВОВ} = (\text{Ц} * \text{О} - \text{Пер.в.од.} * \text{О}) / (\text{Ц} * \text{О} - \text{Змін.в.од.} * \text{О} - \text{Пост.в.}), \quad (4)$$

де *Пр* - операційний прибуток;

Вр - виручка від реалізації;

Змін.в. - сумарні змінні витрати;

Пост.в. - постійні витрати;

Ц - ціна одиниці виробу;

О - обсяг реалізації;

Змін.в.од. - питомі змінні витрати (на одиницю продукції).

При визначенні точки беззбитковості багатомономенклатурного виробництва використовують два підходи: в рамках першого постійні витрати встановлюються на групу продукції або підрозділ; в рамках другого - відбувається локалізація витрат за видами продукції.

Без локалізації постійних витрат:

змінні витрати локалізуються по продукції;

постійні витрати розглядаються загальним підсумком для підрозділу;

валова маржа розраховується для кожної продукції;

точка беззбитковості, запас фінансової міцності та прибутковість розраховуються для всього підрозділу.

З локалізацією витрат:

змінні витрати локалізуються по продукції;

постійні витрати локалізуються по продукції;

валова маржа розраховується для кожної продукції;

точка беззбитковості, запас фінансової міцності та прибутковість розраховуються для кожної продукції;

точка беззбитковості, запас фінансової міцності та прибутковість розраховуються для всього підрозділу.

Завдання 1

Підприємство виготовляє головні убори й продає їх за ціною 75 грн. за одиницю. Змінні витрати становлять 60 грн. Підприємство орендує приміщення й сплачує за нього 1500 грн. щомісяця.

Визначити:

1. Скільки головних уборів варто виготовити підприємству для досягнення порогу рентабельності?
2. Як зміниться поріг рентабельності, якщо витрати виготовлення знизяться до 55 грн.?
3. Який запас фінансової міцності має підприємство при одержанні прибутку 1000 грн. на місяць?

Рішення:

1. Визначаємо поріг рентабельності, використовуючи метод рівнянь:

$$75 * X = 60 * X + 1500$$

$$\text{Звідси } X = 100$$

Таким чином, поріг рентабельності дорівнює 100 шт. або в грошовому вираженні $100 * 75 = 7500$ грн.

2. Аналогічно визначаємо поріг рентабельності, якщо витрати на виготовлення знижуються до 55 грн.:

$$75 * X = 55 * X + 1500$$

$$\text{Звідси } X = 75$$

Таким чином, поріг рентабельності дорівнює 75 шт. У порівнянні з первинним варіантом поріг рентабельності знизився на 25 од., значить дану пропозицію прийнято.

3. Визначимо, скільки виробів необхідно виготовити підприємству, щоб отримати прибуток 1000 грн.:

$$75 * X = 60 * X + 1500 + 1000$$

$$X = 167 \text{ шт.}$$

$$\text{Запас фінансової міцності} = 167 - 100 = 67 \text{ од.}$$

$$\text{або } 67 * 75 = 5025 \text{ грн.}$$

Завдання 2

Виручка від реалізації становить 250 тис. грн. при змінних витратах 120 тис. грн. Прибуток дорівнює 85 тис. грн. Як зміниться прибуток, якщо виручка від реалізації зросте на 12%? Знизиться на 8%?

Рішення:

Визначимо силу впливу операційного важеля:

$$\text{СВОВ} = (250 - 120) / 85 = 1,53$$

Це означає, що при збільшенні виручки від реалізації на 12%, прибуток зросте на $(12\% * 1,53) = 18,4\%$; а при зниженні виручки від реалізації на 8% прибуток знизиться на $(8 * 1,53) = 12,2\%$.

Завдання 3

Керівництво підприємства має намір збільшити виручку від реалізації на 10% (з 30 тис. грн. до 33 тис. грн.), не виходячи за межі релевантного діапазону. Загальні змінні витрати становлять для вихідного варіанта 19 тис. грн. Постійні витрати дорівнюють 5 тис. грн. Розрахуйте суму прибутку, яка відповідає новому рівню виручки від реалізації, використовуючи механізм операційного важеля.

Рішення:

Визначимо силу впливу операційного важеля для першого варіанта,

використовуючи (2):

$$\text{СВОВ} = (30-19)/(30-19-5) = 1,8$$

Виходить, якщо виручка від реалізації збільшити на 10%, то це спричинить зростання прибутку на $(10*1,8) = 18\%$.

Завдання 4

Вихідний стан підприємства «Зірка» наведено у таблиці 1.

У результаті реалізації інвестиційних заходів підприємство планує наступні зміни.

Придбання нового обладнання загальною вартістю 13,4 млн. грн. з терміном експлуатації 10 років і планованою ліквідаційною вартістю 0,4 млн. грн. Передбачається, що старе устаткування буде цілком виведено з експлуатації і підприємство планує продати його. Впровадження нового обладнання призводить до наступних наслідків:

- витрати на електроенергію зменшуються на 18%,
- вартість сировини збільшується на 12%,
- втрати на брак зменшуються на 40%,
- постійні витрати на оплату праці разом з відрахуванням на соцстрах збільшуються на 14 %, у той час як витрати прямої праці на одиницю продукції зменшуються на 30%,
- загально цехові витрати збільшуються на 12%.

Ціна одиниці продукції за первісним варіантом 195,16 грн., обсяг продаж 179550 одиниць. Впровадження інвестиційних заходів дозволить продавати продукцію по більш високій ціні (на 15%) за рахунок поліпшення її якості, що по оцінках маркетологів дозволить збільшити обсяг реалізації на 15%.

Визначити зміни стану підприємства з погляду його беззбитковості за рахунок впровадження інвестиційних заходів.

Таблиця 1

Дані для аналізу беззбитковості

Показники	Дані для аналізу	
	Вихідні	Планові
<i>Змінні витрати на одиницю. продукції, грн</i>		
Сировина	67,08	75,12
Вода	26,31	26,31
Електроенергія	9,55	7,83
Пряма праця	2,71	1,9
Втрати від браку	0,42	0,25
Інші	0,18	0,18
Усього	106,25	111,59
<i>Постійні витрати за рік, грн</i>		
Непряма праця	217466	247911
Відрахування на соцстрах	147841	168539
Амортизація	1566757	1300000
Цехові витрати	262441	293934

Загальнозаводські й адміністративні витрати	3010700	2709630
Інші витрати, грн	22906	22906
Усього	5228111	4742920

Таблиця 2

Додаткова інформація, грн.

Показники, грн	Дані			
	Вихідні		Плановані	
Ціна одиниці продукції	195,16	100%	224,43	100%
Змінні витрати на од.	106,25	54,44%	111,59	49,72%
Маржинальний доход	88,91	45,56%	112,84	50,28%
Точка беззбитковості	58802 одиниць		42032 одиниць	
	11471329 грн		14110473 грн	

У колонку, що відповідає планованому стану підприємства, послідовно заносяться всі зміни, які є наслідком інвестиційних заходів. Зокрема, оскільки підприємство продає старе устаткування, амортизація розраховується виходячи з вартісних показників капітальних витрат.

Таблиця 3

Оцінка прибутку, грн

План продажу	179550 одиниць	206483 одиниць
Доход	35040978	46340979,7
Змінні витрати	19077187,5	23041438,0
Постійні витрати	5228111	4742920
Прибуток	10735679,5	18556621,7
Запас фінансової міцності	23565124,41	36907680,0
Запас фінансової міцності, %	67,25%	79,64%

Зіставляючи дані обох варіантів розрахунку, можна зробити висновок про те, що впровадження інвестиційних заходів призводить до наступних змін його беззбитковості: точка беззбитковості зменшилась з 58802 одиниць продукції до 42032.

Цей факт сам по собі кваліфікується як позитивна зміна. Сума прибутку до сплати податків збільшується з 10735679,5 грн. до 18556621,7 грн. Як кінцевий результат запас фінансової міцності збільшується.

Завдання 5

Вихідний стан підприємства «Схід» наведено у таблиці 1.

У результаті реалізації інвестиційних заходів підприємство планує наступні зміни.

Придбання нового обладнання загальною вартістю 10,6 млн. грн. з терміном експлуатації 10 років і планованою ліквідаційною вартістю 0,6 млн. грн. Передбачається, що старе устаткування буде цілком виведено з експлуатації і

підприємство планує продати його. Впровадження нового обладнання призводить до наступних наслідків:

- витрати на електроенергію зменшуються на 12%,
- вартість сировини збільшується на 32%,
- втрати на брак зменшуються на 50%,
- постійні витрати на оплату праці разом з відрахуванням на соцстрах збільшуються на 12 %, у той час як витрати прямої праці на одиницю продукції зменшуються на 35%,
- загально цехові витрати збільшуються на 10%.

Ціна одиниці продукції за первісним варіантом 187,12 грн., обсяг продаж 180000 одиниць.

Впровадження інвестиційних заходів дозволить продавати продукцію по більш високій ціні (на 10%) за рахунок поліпшення її якості, що по оцінках маркетологів дозволить збільшити обсяг реалізації на 12%.

Визначити зміни стану підприємства з погляду його беззбитковості за рахунок впровадження інвестиційних заходів.

Таблиця 1

Дані для аналізу беззбитковості

Показники	Дані для аналізу	
	Вихідні	Планові
<i>Змінні витрати на одиницю. продукції, грн</i>		
Сировина	67,08	
Пар	26,31	
Електроенергія	9,55	
Пряма праця	2,71	
Втрати від браку	0,42	
Інші	0,18	
Усього	106,24	
<i>Постійні витрати за рік, грн</i>		
Непряма праця	217466	
Відрахування на соцстрах	147841	
Амортизація	1566757	
Цехові витрати	262441	
Загальнозаводські й адміністративні витрати	3010700	
Інші витрати, грн	22906	
Усього	5228112	

Завдання 6

Підприємство виробляє два види продукції. Провести аналіз беззбитковості операційної діяльності підприємства, якщо постійні витрати надано сумарно на види продукції, а змінні витрати розраховані за кожним видом (табл.2).

Таблиця 2

Вихідні дані

	Продукція А		Продукція В		Всього	
Виручка	200,000	100%	600,000	100%	800,000	100%
Змінні витрати	140,000	70%	240,000	40%	380,000	47,5%
Маржинальний дохід	60,000	30%	360,000	60%	4200,000	52,5%
Постійні витрати					276460	

Завдання 6

Витрати підприємства на електроенергію є змішаними. Необхідно зробити диференціацію витрат за допомогою методу максимальної і мінімальної точки й графічного методу.

Таблиця 3

Витрати підприємства

Місяць	Обсяг виробництва, тис. шт.	Витрати на електроенергію, тис. грн.
Січень	20	965
Лютий	19	940
Березень	18	900
Квітень	18	875
Травень	17	860
Червень	19	960

Завдання 7

Визначте поріг рентабельності, граничну кількість товару, запас фінансової міцності й силу впливу операційного важеля підприємства, які виробляє й реалізує записні книжки. Обсяг реалізації - 150 000 шт. за рік, ціна одиниці - 2 грн., постійні витрати - 25000 грн., змінні - 35 000 грн.

У наступному році передбачається ріст обсягу продажів на 25000 шт. Яка буде сила впливу операційного важеля?

Завдання 8

У плані на 5 років підприємство планує одержати чистий прибуток і здійснити капіталовкладення (таблиця 4).

Таблиця 4

Планові показники підприємства

Показник	1-й рік	2-й рік	3-й рік	4-й рік	5-й рік
Чистий прибуток, тис. грн.	2000	1500	2500	2300	1800
Капітальні витрати, тис. грн.	1000	15000	2000	1500	2000

Акціонерний капітал підприємства складає 600000 акцій, і воно виплачує дивіденди в розмірі 1,2 грн. за акцію.

Визначте:

1. Обсяг зовнішнього фінансування в кожному році, якщо дивідендна політика буде будуватися по залишковому принципу.
2. Обсяг зовнішнього фінансування для кожного року за умови, що виплата дивідендів залишається на колишньому рівні;
3. Розмір дивідендів на акцію й обсяг зовнішнього фінансування при показнику дивідендного виходу 50%.
4. Подумайте, яким може бути розмір екстра-дивідендів, запропонуйте схему їх виплат.
5. При якому з 4 варіантів дивідендної політики підприємство максимізує обсяг дивідендів, які сплачуються та обсяг зовнішнього фінансування?

Практичне заняття 4

Тема: Управління активами.

План

1. Склад і структура активів підприємства.
2. Особливості управління необоротними активами.
3. Зміст і завдання управління оборотним капіталом. Критерії прийняття фінансових рішень щодо управління оборотним капіталом.
4. Управління дебіторською заборгованістю.
5. Управління виробничими запасами.
6. Управління грошовими активами.
7. Ділова гра «Стратегія фінансування активів підприємства».

Контрольні запитання

1. Що таке активи підприємства?
2. Що входить до складу необоротних активів?
3. Які критерії прийняття рішень щодо управління необоротними активами?
4. Яка сутність оборотного капіталу?
5. Охарактеризуйте принципи побудови системи організації оборотних коштів.
6. У чому сутність управління розміщенням оборотного капіталу?
7. Які джерела інформації використовуються для управління оборотним капіталом?
8. Які методи визначення потреби в оборотних коштах використовуються на практиці?
9. У чому полягає сутність управління джерелами формування оборотного капіталу?
10. Класифікація оборотних коштів залежно від джерел формування.
11. Охарактеризуйте принципи побудови системи організації оборотних коштів.
12. У чому сутність управління розміщенням оборотного капіталу?
13. Які джерела інформації використовуються для управління оборотним капіталом?
14. Які методи визначення потреби в оборотних коштах використовуються на

практиці?

15. У чому полягає сутність управління джерелами формування оборотного капіталу?

16. Класифікація оборотних коштів залежно від джерел формування.

17. За допомогою яких критеріїв менеджер може керувати дебіторською заборгованістю?

Завдання 1

Річний баланс виробничого підприємства «Нові горизонти»:

Баланс

АКТИВ		ПАСИВ	
Основні активи	3 700	Статутний капітал	2 200
Запаси сировини	400	Резервний капітал	1 000
Незавершене виробництво	200	Довгострокові зобов'язання	2 000
Запаси готової продукції	600	Короткострокові кредити банків	1 200
Дебіторська заборгованість	2 000	Кредиторська заборгованість	1 200
Грошові кошти	200		
Короткострокові фінансові інвестиції	200		
Інші поточні активи	300		
БАЛАНС	7 600	БАЛАНС	7600

Необхідно:

1. Розрахувати власні оборотні кошти.
2. Обчислити фінансово-експлуатаційні потреби.
3. Визначити потенційний надлишок/дефіцит коштів.
4. Розрахувати реальний надлишок/дефіцит коштів.
5. Якщо буде виявлений дефіцит, розрахувати суму необхідного короткострокового кредиту.

Рішення:

1. Власні оборотні кошти визначаються як різниця між постійними пасивами й постійними активами:

$$(2\,200 + 1\,000 + 2\,000) - 3\,700 = 1\,500 \text{ млн.грн.}$$

2. Фінансово-експлуатаційні потреби обчислюються як різниця між поточними активами й поточними пасивами:

$$(400 + 200 + 600 + 2000) - 1\,200 = +2\,000 \text{ млн.грн.}$$

3. Потенційний надлишок / дефіцит коштів - це різниця між (1) і (2):

$$1\,500 - 2\,000 = -500 \text{ млн.грн.}$$

Це, на жаль, не надлишок, а дефіцит, незважаючи на те, що на розрахунковому рахунку є 200 млн.грн.

4. Реальний надлишок / дефіцит коштів розраховується на базі потенційного надлишку / дефіциту з урахуванням наявних на сьогоднішній день короткострокових вкладень (їх можна мобілізувати) і короткострокового кредиту:

$$(-500) + 1\,200 - 200 = 500 \text{ млн.грн.}$$

5. Оскільки ФЕП більше власних оборотних коштів, постійних пасивів не вистачає для забезпечення нормального функціонування підприємства. Таким чином, 500 млн.грн. (див. пункт 3) - це і є необхідна сума короткострокового кредиту.

Завдання 2

Річний плановий обсяг реалізації підприємства при умові відстрочки платежу складає 10000 тис.грн. Доля собівартості в обсязі реалізації – 60%. Середній період надання відстрочки платежу – 30 днів. Середній період прострочки платежу – 10 днів. Визначте загальний обсяг інвестицій в дебіторську заборгованість і доцільність надання комерційного кредиту, якщо можливі прямі фінансові витрати від неповернення боргів оцінюються на рівні 10%. Короткострокові кредити для компенсації дебіторської заборгованості можна взяти в банку під 20% річних, рентабельність активів підприємства складає 25%.

Рішення:

1. Необхідний обсяг інвестицій в дебіторську заборгованість складає:

$$I_n = VP * D_{св} * (P_{від} + P_{прос}) / 360, \quad (1)$$

де VP - виручка від реалізації продукції;

$D_{св}$ - доля собівартості продукції в обсязі реалізації;

$P_{від}$ - період відстрочки платежу;

$P_{прос}$ - період прострочки платежу.

$$I_n = 10000 * 0,6 * (30 + 10) / 360 = 666,7 \text{ тис. грн.}$$

2. В процесі прийняття рішень щодо надання комерційного кредиту покупцям продукції необхідно розглянути плюси і мінуси такої тактики й визначити загальний ефект від інвестування коштів в дебіторську заборгованість.

Загальний ефект від інвестування коштів в дебіторську заборгованість:

$$E_{дз} = P_{дз} - V_{дз} - \Phi_{дз}, \quad (2)$$

де $P_{дз}$ - прибуток підприємства, отриманий з врахуванням надання відстрочки платежу;

$V_{дз}$ - можливі витрати, пов'язані з кредитуванням покупців;

$\Phi_{дз}$ - прямі фінансові витрати, пов'язані з неповерненням боргу.

1) Прибуток підприємства, отриманий з врахуванням надання відстрочки платежу:

$$P_{дз} = VP - V = VP - VP * D_{св}, \quad (3)$$

де VP - виручка від реалізації продукції;

V - витрати.

$$P_{дз} = 10000 - 10000 * 0,6 = 4000 \text{ тис. грн.}$$

2) Можливі витрати, пов'язані з кредитуванням покупців:

$$V_{дз} = V_{кр} + V_{альт}, \quad (4)$$

де $V_{кр}$ - фінансові витрати, пов'язанні з використанням кредиту.

$V_{альт}$ – можливі альтернативні витрати, пов'язані з інвестуванням коштів в дебіторську заборгованість і вилучення їх з обороту.

$$V_{кр} = I_n * П, \quad (5)$$

де I_n – розмір інвестицій в дебіторську заборгованість;

P – процента ставка за використання кредиту.

$$Вкр = 666,7 * 0,2 = 133,3 \text{ тис.грн.}$$

$$Вальт = I_n * EP, \quad (6)$$

$$Вальт = 666,7 * 0,25 = 166,7 \text{ тис. грн.}$$

Таким чином, можливі витрати, пов'язані з кредитуванням покупців складають:

$$Вдз = 133,3 + 166,7 = 300 \text{ тис. грн.}$$

3) Прямі фінансові витрати, пов'язані з неповерненням боргу складають:

$$Фдз = I_n * ФВнеп, \quad (7)$$

$$Фдз = 666,7 * 0,1 = 66,7 \text{ тис. грн.}$$

Загальний ефект від інвестування коштів в дебіторську заборгованість:

$$Едз = 4000 - 300 - 66,7 = 3633,3 \text{ тис. грн.}$$

Підприємство має позитивний ефект від надання комерційного кредиту.

Завдання 3

Річний плановий обсяг реалізації підприємства складає 500 тис. грн. При існуючій кредитній політиці (2/10, нетто 30) 50% клієнтів здійснюють оплату на 10-й день і використовують знижку, 40% - на 30-й, а 10% клієнтів затримують оплату до 40-го дня. В плановому періоді пропонується введення більш пільгової політики кредитування клієнтів за рахунок збільшення кредитного періоду, збільшення розміру знижки, пом'якшення вимог щодо кредитоспроможності.

Умови продажу товарів у кредит змінюються на (3/10, нетто 40), в результаті чого планується збільшення обсягу реалізації на 200 тис. грн. При нових умовах реалізації товарів 60% клієнтів будуть здійснювати оплату на 10-й день; 20% клієнтів будуть сплачувати на 40-й день, а 20% - затримують оплату до 50-го дня. Пом'якшення вимог щодо кредитоспроможності збільшує розмір безнадійних боргів з 3% до 6% обсягу реалізації.

Доля змінних витрат підприємства у виручці від реалізації складає 70%. Ціна капіталу, інвестованого у дебіторську заборгованість 20%.

Визначити доцільність нової кредитної політики підприємства (таблиця 1).

Таблиця 1

Визначення загального ефекту від інвестування коштів в дебіторську заборгованість

Показник	Формула	Прогноз при існуючій кредитній політиці (2/10, нетто30)	Прогноз при новій кредитній політиці (3/10, нетто40)
Виручка від реалізації			
Розмір знижки			
Чиста виручка від реалізації			
Витрати, пов'язані с виробництвом продукції			
Прибуток до відрахування витрат по кредитуванню клієнтів			

Витрати, пов'язані з кредитуванням клієнтів:			
витрати, пов'язані з підтриманням дебіторської заборгованості			
витрати, пов'язані з аналізом платоспроможності клієнтів і збору прострочених платежів		5	2
прямі фінансові витрати, пов'язані з неповерненням боргу			
Прибуток до оподаткування			
Податок на прибуток			
Чистий прибуток			

Завдання 4

Середній період дебіторської заборгованості на підприємстві - 45 днів; планується скоротити його на 30 днів. Яку максимальну знижку можна запропонувати клієнтам для прискорення розрахунків, якщо місячний темп інфляції прогнозується на рівні 12%, а банківська процентна ставка становить 24% річних?

Завдання 5

Підприємство купує деталі по 40 грн. за одиницю. В рік їй потрібно 10000 деталей; середня норма прибутку на капітал – 25%; витрати на зберігання однієї деталі - 1 грн., витрати на організацію одного замовлення - 170 грн. Визначити оптимальну партію замовлення і кількість замовлень в рік.

Рішення:

Розрахуємо витрати на зберігання запасів і втрачену вигоду на одиницю:

$$H = 1,0 + (25\% \times 40) / 100\% = 11 \text{ грн.}$$

$$EOQ = \sqrt{\frac{2 \times 10000 \times 170}{11}} = 556 \text{ ґ}$$

Визначимо кількість замовлень в рік (n)

$$n = 10000 / 556 = 18 \text{ раз.}$$

Завдання 6

Підприємство купує комплектуючі по 50 грн. за одиницю. На рік потрібно 5000 одиниць. Середня норма прибутку на капітал складає 17%. Витрати на зберігання однієї деталі складає 2 грн., витрати на організацію одного замовлення – 150 грн.

Визначити оптимальну партію замовлення і кількість замовлень на рік. Яким чином зміниться розмір оптимальної партії, якщо постачальникам надається наступна система знижок:

Таблиця 1

Система знижок

Обсяг замовлень (OЗ), од	Ціна за одиницю, грн.
--------------------------	-----------------------

0<O3<399	50
400<O3<1000	48
1000<O3	47,5

Завдання 7

Підприємство у звітному періоді мало наступні результати господарської діяльності: обсяг реалізованої продукції - 4536 тис. грн., собівартість реалізованої продукції - 3335 тис. грн., амортизаційні відрахування - 604 тис. грн., середні залишки оборотних активів - 1434 тис. грн., сума можливих невідкладних витрат становить 18 тис. грн.

Визначте оптимальну потребу в операційному залишку грошових коштів.

Рішення:

Оптимальна потреба в операційному залишку грошових коштів (GA_0) визначається за формулою:

$$\overline{GA_0} = \frac{C_p - A}{KO_{OA}}$$

C_p – собівартість реалізованої продукції;

A - сума амортизаційних відрахувань;

KO_{OA} – коефіцієнт оборотності оборотних активів.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів.

$$KO_{OA} = \frac{1434 \cdot 360}{4536} = 114 \text{ днів.}$$

Оптимальна потреба в операційному залишку грошових коштів:

$$\overline{GA_0} = \frac{3335 - 604}{114} = 24 \text{ тис. грн.}$$

Розрахований оптимальний розмір залишку грошових коштів в сумі 24 тис. грн. дає можливість своєчасно фінансувати невідкладні витрати підприємства.

Завдання 8

Підприємство у звітному періоді мало наступні результати господарської діяльності: обсяг реалізованої продукції - 8346 тис. грн., собівартість реалізованої продукції - 6637 тис. грн., амортизаційні відрахування - 932 тис. грн., середні залишки оборотних активів - 2360 тис. грн., сума можливих невідкладних витрат становить 28 тис. грн.

Визначте оптимальну потребу в операційному залишку грошових коштів.

Практичне заняття 5

Тема: Вартість та оптимізація структури капіталу

План

1. Сутність капіталу та його складові частини.
2. Складові власного капіталу.
3. Аналіз базових показників фінансового менеджменту. Ефект фінансового левериджу.
4. Моделі оцінки вартості елементів капіталу.

5. Методи управління структурою капіталу. Оптимізація структури капіталу.
6. Особливості формування позикового капіталу.

Контрольні запитання

1. Назвіть складові частини власного капіталу та порядок їх формування.
2. Що таке позичковий капітал та які його складові?
3. У чому полягає сутність показника вартості капіталу та його значення для фінансового менеджера?
4. Які методи оцінки вартості капіталу?
5. Назвіть основні положення «традиційної» теорії структури капіталу.
6. У чому полягає відмінність теорії Міллера - Модільяні від «традиційної» теорії?
7. Яким чином визначається фінансовий важіль у відповідності з другою концепцією?
8. Які етапи містить у собі процес оптимізації структури капіталу?
9. Яким чином величина фінансового ризику залежить від рівня ефекту фінансового важеля?
10. Які чинники враховують при формуванні раціональної структури джерел коштів підприємства?
11. Як визначають граничне значення НРЕІ?
12. Назвіть складові частини власного капіталу та порядок їх формування.
13. Що таке позичковий капітал та які його складові?
14. У чому полягає сутність показника вартості капіталу та його значення для фінансового менеджера?
15. У чому полягає відмінність теорії Міллера - Модільяні від «традиційної» теорії?

Методичні рекомендації

Для вирішення цієї ситуації необхідно використати наступні формули:

$$\text{Додана вартість} = \text{Вартість виробленої продукції} - \text{Вартість спожитих матеріалів, сировини, енергії} - \text{Вартість послуг інших організацій} \quad (1)$$

$$\text{Чиста додана вартість} = \text{Додана вартість} - \text{ПДВ} \quad (2)$$

$$\begin{array}{l} \text{Брутто-результат експлуатації інвестицій} \\ \text{Числа додана вартість} \\ \text{Витрати по оплаті праці} \\ \text{Нарахування на заробітну плату} \\ \text{Сума податків, крім податку у на прибутку} \end{array} = \quad (3)$$

$$\begin{array}{l} \text{Нетто-результат експлуатації інвестицій} \\ \text{Брутто-результат експлуатації інвестицій} \\ \text{Витрати на амортизацію} \end{array} = \quad (4)$$

$$\begin{array}{l} \text{Економічна рентабельність активів} \\ \text{Нетто-результат експлуатації інвестицій} \\ \text{Актив} \end{array} = \frac{\quad}{\quad} = \frac{\begin{array}{l} \text{Нетто-результат експлуатації інвестицій} \\ \text{Пасив} \end{array}}{\quad} \quad (5)$$

Завдання 1

Визначити обсяг власного капіталу в цілому і за його складовими та скласти баланс компанії "Альфа" на підставі операцій, які були здійснені протягом звітного періоду.

Керівництвом компанії "Альфа" було оголошено передплату на акції власної емісії. Статутний капітал зареєстрований в обсязі 160 тис. грн., що сформований за рахунок емісії простих акцій загальною кількістю 14400 од. і привілейованих - 1600 од. Номінальна вартість акції - 10 грн.

Засновники внесли в статутний капітал компанії «Альфа» в обмін на 10000 простих акцій і 1000 привілейованих акцій:

- акції інших підприємств на суму 40 тис. грн.;
 - технологічне устаткування на суму 38 тис. грн.;
 - товарно-матеріальні цінності на суму 16 тис. грн.;
 - грошові кошти – 16 тис. грн.
- у результаті продажу акцій на поточний рахунок надійшли грошові кошти:
від реалізації 3500 простих акцій за ціною 14 грн. /од.;

від реалізації 600 привілейованих акцій за ціною 16 грн./од.

Рішення:

Визначимо обсяг додатково вкладеного капіталу, отриманого за рахунок перевищення номінальної вартості акцій:

$$(14-10)3500+(16-10)600 = 14000 + 3600 = 17600 \text{ грн.}$$

Обсяг неоплаченого капіталу:

$$(4400 - 3500) 10 = 9000 \text{ грн.}$$

Грошові кошти на поточному рахунку:

$$16000 + 14 * 3500 + 16 * 600 = 16000 + 49000 + 9600 = 74600 \text{ грн.}$$

Баланс компанії "Альфа" буде мати такий вид:

Баланс компанії "Альфа"

Актив	Сума, тис. грн.	Пасив	Сума, тис. грн.
I. Необоротні активи		I. Власний капітал	
Основні засоби	38	Статутний капітал	160
Довгострокові фінансові інвестиції	40	Додатково вкладений капітал	17,6
Усього за розділом I	78	Неоплачений капітал	9
II. Оборотні активи	0		
Виробничі запаси	16	Усього за розділом I	168,6
Грошові кошти	74,6		
Усього за розділом II	90,6		
БАЛАНС	168,6	БАЛАНС	168,6

Завдання 2

Визначити обсяг власного капіталу в цілому і за його складовими та скласти баланс компанії "Промінь" на підставі операцій, які були здійснені протягом звітного періоду.

Керівництвом компанії "Промінь" було оголошено передплату на акції власної емісії. Статутний капітал зареєстрований в обсязі 292 тис. грн., що сформований за рахунок емісії простих акцій загальною кількістю 26800 од. і привілейованих - 2400 од. Номінальна вартість акції -10 грн.

Засновники внесли в статутний капітал компанії «Альфа» в обмін на 10000 простих акцій і 1000 привілейованих акцій:

акції інших підприємств на суму 80 тис. грн.;

технологічне устаткування на суму 53 тис. грн.;

товарно-матеріальні цінності на суму 24 тис. грн.;

грошові кошти – 18 тис. грн.

у результаті продажу акцій на поточний рахунок надійшли грошові кошти:

від реалізації 3500 простих акцій за ціною 18 грн. /од.;

від реалізації 600 привілейованих акцій за ціною 22 грн./од.

Завдання 3

На підприємстві «Автоагрегат» виникла проблема недостатнього розвитку виробництва, має місце неритмічна робота, готова продукція залежується на складах. Для прийняття управлінських рішень необхідно розрахувати базові показники і визначити рівень ефекту фінансового важеля. Зробити висновки.

Таблиця 1

Основні показники роботи підприємства «Автоагрегат»

Показник	Сума, тис. грн.
Власний капітал	48

Позиковий капітал, у тому числі:	24
кредити банків	22
кредиторська заборгованість	2
Процентна ставка по банківських кредитах, %	29
Вироблена продукція	65
Матеріальні витрати (сировина, матеріали, електроенергія)	21
Сума податків, крім податку на прибуток	5
Заробітна плата	8
Нарахування на заробітну плату, %	30
Амортизація	7
Ставка оподаткування, %	25

Завдання 4

Підприємство має наступні балансові дані на кінець звітного періоду (тис.грн):

- власні кошти - 500;
 - позикові кошти - 700, у т.ч.:
 - кредити - 500;
 - кредиторська заборгованість - 200;
 - разом пасив - 1200;
 - актив – 1200;
 - Нетто - результат експлуатації інвестицій - 200;
 - Фактичні фінансові витрати по кредитах - 15%;
 - Ставка оподаткування - 1/4.
- Розрахувати рівень ефекту фінансового важеля.

Рішення:

Рівень ефекту фінансового важеля розраховується по формулі:

$$EФВ = (1 - \text{ставка_податку})(EP - CPCB) \times \frac{ПК}{BK}, \quad (6)$$

- де EP - економічна рентабельність;
- $CPCB$ - середня розрахункова ставка відсотка;
- $ПК$ - позикові кошти;
- BK - власні кошти.

Економічна рентабельність активів дорівнює:

$$EP = \frac{HPEI}{Актив} \times 100 = \frac{200}{1200} \times 100\% = 16,7\% \quad (7)$$

Середня розрахункова ставка відсотка дорівнює:

$$CPCB = \frac{B^{\Phi}}{ПК} \times 100\% = \frac{75}{700} \times 100\% = 10,7\% \quad (8)$$

- де B^{Φ} – фактичні фінансові витрати по заборгованості;
- $ПК$ - загальна сума позикових коштів підприємства.

$$EФВ = \frac{3}{4} \times (16,7\% - 10,7\%) \times \frac{700}{500} = 6,3\%$$

Завдання 5

Підприємство має наступні балансові дані на кінець звітного періоду (тис.грн):

- власні кошти - 6,8 млн.грн.;
 - позикові кошти - 7,9 млн.грн. (у т.ч. кредити - 3,7 млн.грн., кредиторська заборгованість - 4,2 млн.грн);
 - разом пасив - 14,7 млн.грн.;
 - НРЕІ - результат експлуатації інвестицій - 4,2 млн.грн.;
 - Фактичні фінансові витрати по кредитах - 17,5 %.
- Розрахувати рівень ефекту фінансового важеля.

Завдання 6

Два підприємства «Лелека» й «Дон» мають однаковий рівень економічної рентабельності, який дорівнює 20%. У підприємства «Лелека» пасив складається тільки з власного капіталу й становить 40 тис. грн., у підприємства «Дон» - 20 тис. грн. власного капіталу й 20 тис. грн. позикового капіталу. Середня процентна ставка становить 14%. Номінальна вартість однієї акції - 5 грн. Визначити:

1. Рівень ефекту фінансового важеля;
2. Рентабельність власного капіталу;
3. Чистий прибуток, що припадає на одну акцію.

Завдання 7

Підприємство постійно кредитується одним банком. Його активи становлять 5 млн. грн. Прибуток за рік отримано в розмірі 1,7 млн. грн. Позикові кошти досягли 1,5 млн. грн. Банк установив середню ставку відсотків за кредит 28 % річних. Визначити, чи вигідно підприємству й далі кредитуватися в цьому банку? Чи буде приріст капіталу?

Завдання 8

Розрахувати середньозважену вартість капіталу (СВК) за нижченаведеним даними:

Таблиця 1

Вихідні дані

Найменування джерела коштів	Середня вартість даного джерела коштів, %	Питома вага даного джерела коштів у пасиві
Привілейовані акції	60	0,1
Звичайні акції й нерозподілений прибуток	80	0,5
Позикові кошти, включаючи кредиторську заборгованість	50	0,4

Рішення:

Середньозважена вартість капіталу розраховується по формулі:

$$СВК = Kз * Cз * (1 - T) + Kn * Cn + Kc * Cc, \quad (1)$$

де $Kз, Kn, Kc$ - відповідно частки позикових коштів, привілейованих акцій, власного капіталу (звичайних акцій і нерозподіленого прибутку);

$Cз, Cn, Cc$ - вартості відповідних частин капіталу;

T - ставка податку на прибуток.

$$СВК = 50\% * 0,4 * (1 - 0,25) + 60\% * 0,1 + 80\% * 0,5 = 61\%.$$

Завдання 9

Підприємство виробляє металопластикову продукцію. Компоненти капіталу та вартість представлена в таблиці 2.

Розрахуйте середньозважену вартість капіталу підприємства. Порівняйте результат, якщо замість випуску облігацій, підприємство випустить привілейовані акції, вартість яких складає 9%.

Таблиця 2

Компоненти та вартість капіталу підприємства

Джерела фінансування	Сума, тис. грн.	Доля в загальному обсязі фінансування, % (визначити)	Вартість компонентів капіталу, %
Позиковий капітал (облігації)	200		9
Позиковий капітал (кредит банку)	120		10
Звичайні акції	450		14

Завдання 10

По нижчеподаним вихідним даним визначити сукупний вплив операційного й фінансового важелів.

Таблиця 3

Вихідні дані

Показник	Сума, тис.грн.
чиручка від реалізації	100
мінні витрати	30
алова маржа	70
остійні витрати	40
рибуток	30
ласні кошти	800
овгострокові кредити	100
ороткострокові кредити	60
ередня розрахункова ставка відсотка, %	25

Рішення:

Визначимо силу впливу операційного важеля для першого варіанта, використовуючи (1): $СВОВ = 70/30 = 2,3$

Рівень ефекту фінансового важеля розраховується по формулі:

$$ЕФВ = (1 - \text{ставка}_\text{податку})(EP - СРСВ) \times \frac{ПК}{ВК}$$

Перш ніж розрахувати економічну рентабельність активів, визначимо *HPEI* - економічний ефект, що знімає підприємство з витрат або прибуток до сплати відсотків за кредит і податку на прибуток:

$$HPEI = Pr + PK * CP CB = 30 + 160 * 0,25 = 70 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{Тоді } EP = HPEI / \text{Актив} = 70 / (800 + 100 + 60) * 100\% = 7,2\%.$$

Підставляючи числові значення в (4), одержуємо:

$$EФВ = (1 - 0,25)(7,2\% - 25\%) * 160 / 800 = -2,7\%$$

EФВ негативний, виходить, підприємство генерує підвищений фінансовий ризик.

$$\text{Рівень сукупного ризику} = 2,3 * (-2,7) = -6,2\%.$$

Тягар фінансових витрат по кредитах утяжчає постійні витрати підприємства й збільшує силу впливу операційного важеля. Це означає, що підприємство зазнає підвищеного підприємницького ризику.

Завдання 11

Підприємство не виплачувало дивіденди у звітному році, але в наступному році планує виплатити дивіденди на суму 25 грн. У наступні роки планується постійний ріст дивідендів з темпом 6%. Яка поточна ціна акцій компанії, якщо коефіцієнт дисконтування дорівнює 10%? Яка поточна ціна акцій компанії, якщо дивіденд зменшився на 10%, а коефіцієнт дисконтування підвищився на 1,2%?

Практичне заняття 6

Тема: Управління інвестиціями. Управління фінансовими ризиками

План

1. Інвестиційна політика підприємства.
2. Розрахунок середньозваженої вартості капіталу.
3. Співвідношення рентабельності інвестицій і рівня інфляції.
4. Основні методи вибору інвестиційних проектів. Аналіз ризикованості проектів.
5. Фінансовий ризик як економічна категорія й об'єкт керування.
6. Класифікація фінансових ризиків по ряду ознак.
7. Основні методи оцінки ризику.
8. Організація ризик-менеджменту.
9. Механізми нейтралізації фінансових ризиків та їх ефективність.

Контрольні запитання

1. Що розуміється під вартістю капіталу?
2. Обґрунтуйте причину, по якій вартість капіталу підприємства приймається як показник дисконту при оцінці ефективності капітальних вкладень.
3. Від яких чинників залежить вартість капіталу?
4. Яке співвідношення між вартістю капіталу й ризиком інвестицій?
5. Як змінює ефективність інвестицій збільшення вартості капіталу?
6. Які існують методи прийняття інвестиційних рішень?
7. Охарактеризуйте переваги й недоліки методів оцінки капіталовкладень.
8. Що розуміють під невизначеністю й ризиком?

9. Які можливості кількісного опису ризику?
10. Які Вам відомі підходи до аналізу ризиків у процесі інвестиційного проектування?
11. У чому сутність аналізу чутливості?
12. У чому зміст аналізу сценаріїв при аналізі ризиків інвестиційних проектів?

Завдання 1

Визначити простий і дисконтований період окупності проекту, якщо ціна капіталу становить 5%. Грошові потоки дані в тис. грн.

Грошові потоки

Назва проекту	0-й рік	1-й рік	2-й рік	3-й рік	4-й рік
А	-80	12	30	50	40

Рішення:

Визначимо простий період окупності проекту:

Назва проекту	0-й рік	1-й рік	2-й рік	3-й рік	4-й рік
Грошовий потік	-80	12	30	50	40
Накопичений грошовий потік	-80	-68	-38	12	52

З таблиці видно, що проект окупиться на 3-му році або точніше:

$$PP = 2 + 38/50 = 2,76 \text{ роки.}$$

Визначимо дисконтований період окупності проекту:

Назва проекту	0-й рік	1-й рік	2-й рік	3-й рік	4-й рік
Грошовий потік	-80	12	30	50	40
дисконтований грошовий потік	-80	11,4	27,2	43,2	32,9
Накопичений грошовий потік	-80	-68,6	-41,4	1,8	34,7

Дисконтування проводимо, використовуючи формулу:

$$P = S/(1+i)^n, \tag{1}$$

де S - майбутній грошовий потік;

P - теперішня вартість грошового потоку;

i - вартість капіталу.

З таблиці видно, що проект окупиться на 3-му році або точніше:

$$PP = 2 + 41,4/43,2 = 2,95 \text{ роки.}$$

Завдання 2

Підприємство планує інвестувати 900 тис.грн. Визначте найбільш оптимальну комбінацію проектів, використовуючи критерій – чисту теперішню вартість.

Вихідні дані

Назва проекту	Первинні інвестиції, тис. грн.	Чиста теперішня вартість, тис. грн.	Внутрішня норма рентабельності, %
А	350	150	55

Б	535	180	39
С	130	42	8
Д	215	60	20

Рішення:

Перед фінансовим менеджером стоїть завдання визначити таку комбінацію проектів, яка у рамках коштів, які інвестуються приносить найбільший прибуток. Це завдання зводиться до підбора комбінації, яка максимізує сумарну чисту теперішню вартість проектів.

Спочатку проранжуємо проекти за рівнем внутрішньої норми рентабельності:

А - 1 ранг, Б - 2 ранг, Д - 3 ранг, С - 4 ранг.

Потім обираємо потрібну комбінацію з урахуванням подільності (можливості часткового здійснення) або, навпаки, неподільності проектів. Нехай проекти ділені, тоді при інвестиційному бюджеті 900 тис. грн., що максимізує чисту теперішню вартість проектів інвестиційний портфель буде складатися з повного здійснення проектів А, Б та часткового здійснення проекту Д (15 тис. грн. з 215 тис. грн.).

Завдання 3

Підприємство планує інвестувати 90 тис.грн. Визначте найбільш оптимальну комбінацію проектів, використовуючи критерій - чиста теперішня вартість.

Вихідні дані

Назва проекту	Первинні інвестиції	Чиста теперішня вартість	Внутрішня норма рентабельності
«Напій»	50	12	15
«Кондитер»	35	15	19
«Мрія»	30	42	28
«Світло»	15	10	20

Завдання 4

Підприємство планує інвестувати 90 тис.грн. Визначте найбільш оптимальну комбінацію проектів, використовуючи критерій - внутрішня норма рентабельності.

Вихідні дані

Назва проекту	Первинні інвестиції	Чиста теперішня вартість	Внутрішня норма рентабельності
«Напій»	50	12	15
«Кондитер»	35	15	19
«Мрія»	30	42	28
«Світло»	15	10	20

Завдання 5

Проаналізуйте два проекти, якщо ціна капіталу становить 28%. Грошові

потоки дані в тис. грн.

Назва проекту	0-й рік	1-й рік	2-й рік	3-й рік	4-й рік
А	-80	12	30	50	40
Б	-80	-	5	30	50

Завдання 6

Оберіть найбільш ефективний проект, використовуючи критерій дисконтованого періоду окупності. Вартість капіталу 10%. Грошові потоки дані в тис. грн.

Назва проекту	0-й рік	1-й рік	2-й рік	3-й рік	4-й рік
А	-20	8	8	8	8
Б	-35	-	5	5	20

Завдання 7

Дві фірми пропонують проекти будівлі консервного цеху. Перша пропонує побудувати за два роки й просить початкових вкладень 5 млн. грн. та 6 млн. грн. у другий рік. Друга - за три роки й просить: початкових інвестицій 5 млн. грн., в другий рік - 3 млн. грн., в третій – 3 млн. грн. Який з проектів кращий, якщо ставка дисконтування 20% .

Завдання 8

Оцініть рівень фінансового ризику по інвестиційній операції за наступним даними:

На розгляд представлено два альтернативних інвестиційні проекти А і Б з імовірністю очікуваних доходів, представлених в таблиці 1.

Таблиця 1

Розподіл імовірності очікуваних доходів

Можливі значення кон'юнктури інвестиційного ринку	Інвестиційний проект А			Інвестиційний проект Б		
	Розрахунковий доход, тис. грн.	Значення ймовірності	Сума очікуваних доходів, тис. грн.	Розрахунковий доход, тис. грн.	Значення ймовірності	Сума очікуваних доходів, тис. грн.
Висока	600	0,25	150	800	0,2	160
Середня	500	0,5	250	450	0,6	270
Низька	200	0,25	50	100	0,2	20
У цілому	-	1,0	450	-	1,0	450

Порівнюючи дані по двох проектах, можна побачити, що розрахункові величини доходів по проекту А коливаються в межах від 200 до 600 тис грн. при сумі очікуваних доходів у цілому 450 тис. грн. По проекті Б сума очікуваних доходів у цілому також становить 450 тис. грн., але їх розбіжність здійснюється в діапазоні від 100 до 800 тис. грн. Просте зіставлення дозволяє зробити висновок про те, що ризик реалізації інвестиційного проекту А значно менше, ніж проекту Б, де розбіжність розрахункового доходу вище.

Більш наочне подання про рівень ризику дають результати розрахунку середньоквадратичного відхилення.

Завдання 9

Розрахуйте коефіцієнт варіації по трьох інвестиційних проектах при різних значеннях середньоквадратичного відхилення й середнього очікуваного значення доходу за даними, наведеним у таблиці 2.

Таблиця 2

Розрахунок коефіцієнта варіації

Варіант проектів	Середньоквадратичне відхилення	Середній очікуваний доход по проекту	Коефіцієнт варіації
А	150	450	0,33
Б	221	450	0,49
В	318	600	0,53

Результати розрахунку показують, що найменше значення коефіцієнта варіації - по проекту А, а найбільше - по проекту В, таким чином, хоча очікуваний дохід по проекту В на 33% вище, ніж по проекту А, рівень ризику по ньому, обумовлений коефіцієнтом варіації, вище на 61%.

Завдання 10

Організація планує придбати технологічне устаткування, необхідне для виробництва нової продукції. На підставі матеріалів, представлених виробничими, технічними й економічними службами компанії, у таблиці 3 наведені дані, які характеризують рівень виробництва й реалізації продукції по двох альтернативних варіантах інвестування.

З використанням даних потрібно:

1. Знайти поріг рентабельності для кожного альтернативного варіанта інвестування й обсяг продажів, при якому розглянуті варіанти інвестування будуть однаково прибутковими (збитковими).

2. Побудувати графік беззбитковості одночасно для двох варіантів придбання устаткування.

3. Визначити рентабельність інвестицій як відношення теперішньої вартості до інвестиційних витрат, виходячи з наступних можливих параметрів зміни попиту на продукцію, яка виробляється: за оптимістичними оцінками обсяг продажів складе 130% від порогу рентабельності (імовірність - 0,3); очікуваний обсяг продажів планується на 20% більше порогу рентабельності (імовірність - 0,5); за песимістичними оцінками обсяг продажів буде на 5% нижче порогу рентабельності (імовірність - 0,1).

4. Розрахувати стандартне відхилення й коефіцієнт варіації показника рентабельності інвестицій по кожному варіанту інвестування.

5. В аналітичному висновку обґрунтувати вибір найбільш безпечного варіанта довгострокових інвестицій.

Таблиця 3

Рівень виробництва й реалізації продукції по двох альтернативних варіантах інвестування

Назва показника	Значення показника
-----------------	--------------------

	Варіант 1	Варіант 2
Річні постійні витрати	500000	810000
Змінні витрати на одиницю продукції	20	8
Ціна одиниці продукції	30	30
Капітальні витрати (інвестиції)	1800000	200000

Практичне заняття 7

Тема: Аналіз фінансових звітів. Фінансове прогнозування й планування

План

1. Сутність і завдання аналізу фінансових звітів
2. Аналіз основних показників звітності для фінансового менеджменту, відображених в активі балансу, у пасиві балансу.
3. Аналіз основних показників звітності для фінансового менеджменту, відображених у звіті про фінансові результати, у звіті про рух грошових коштів.
4. Основні фінансові коефіцієнти.
5. Комплексна оцінка потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємства.
6. Фінансове прогнозування і планування в системі фінансового менеджменту.
7. Методи фінансового прогнозування та планування.
8. Бюджетування як інструмент внутрішньофірмового фінансового планування.
9. Оперативне фінансове планування як основа внутрішньофірмового фінансового контролю.

Контрольні запитання

1. Перелічіть основні вимоги до змісту фінансової звітності.
2. Розкрийте зміст поняття надійності фінансової інформації.
3. Перелічіть основні статті оборотних й основних коштів підприємства.
4. Перелічіть основні статті короткострокових заборгованостей, довгострокових зобов'язань і власного капіталу.
5. Які основні фактори фінансово-економічної діяльності впливають на суму дебіторської заборгованості?
6. Як формується нерозподілений прибуток у балансі підприємства?
7. Чи можливе негативне значення нерозподіленого прибутку в балансі підприємства?
8. Які змістовні висновки можна зробити в результаті горизонтального й вертикального аналізу?
9. Назвіть основні внутрішні джерела інформації.
10. Перелічіть основні вимоги до змісту фінансової звітності.
11. У чому полягає сутність фінансового прогнозування?
12. Які вихідні дані необхідні для складання прогнозного звіту про прибуток?
13. У чому принципова відмінність короткострокового й довгострокового фінансового плану?

14. Поясніть необхідність забезпечення надлишку власних оборотних коштів у процесі фінансового планування.
15. Дайте характеристику динаміки потреби підприємства у фінансуванні.
16. У якому звіті затверджують, що підприємство в процесі своєї діяльності може виступати або у вигляді позичальника, або у вигляді інвестора?
17. Перелічіть основні короткострокові джерела додаткового фінансування.
18. Які основні завдання бюджетування?

Завдання 1

За даними фінансової звітності (табл. 1, 2) необхідно розрахувати фінансові коефіцієнти. Результати занести в таблицю 3, порівняти з нормативним значеннями. Проаналізуйте фінансовий стан підприємства, складіть аналітичну записку. Запропонуйте заходи щодо поліпшення фінансового стану даного підприємства.

Таблиця 1

Агрегований баланс, тис.грн.

В	2020 р.	2021 р.
1. Необоротні активи	220	225
2. Оборотні активи, у тому числі:	43	45
запаси готової продукції	12	13
виробничі запаси	6	9
дебіторська заборгованість	20	18
кошти	5	5
Валюта балансу	263	270
Пасив		
1. Власний капітал	186	186
2. Довгострокові зобов'язання	49	49
3. Короткострокові зобов'язання, у тому числі:	28	35
короткострокові кредити банків	11	21
кредиторська заборгованість за товари	10	8
кредиторська заборгованість по розрахунках з бюджетом	7	6
Валюта балансу	263	270

Таблиця 2

Дані із звіту про фінансові результати

	2020 р.	2021р.
1. Виручка від реалізації, тис. грн.	135	162
2. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	80	96
2. Адміністративні витрати, тис. грн.	25	30
3. Прибуток до виплати податків, тис. грн.	30	36
4. Податок на прибуток, тис. грн.	9	10,8
5. Чистий прибуток, тис. грн.	21	25,2

4. Ринкова ціна акції, грн.	2	2
5. Число розміщених акцій, тис. шт.	40	40
6. Відсотки по кредитах, тис. грн.	8	9,6

Таблиця 3

Розрахункові значення фінансових показників

Фінансовий показник	Формула для розрахунку	Нормативне значення	Розрахункове значення фінансового показника		
			На початок року	На кінець року	Відхилення

Завдання 2

За квартал обсяг продажів залишився на рівні попереднього місяця. Однак товарні запаси зросли на 38%, дебіторська заборгованість - на 31%, заборгованість постачальникам - на 36%. Необоротні активи й власні кошти залишилися в колишній величині. Оцініть фінансовий стан підприємства, запропонуйте заходи щодо підвищення економічної ефективності діяльності підприємства.

Завдання 3

Активи підприємства за поточний місяць зросли на 27% і досягли 7,1 млн. грн. Приріст відбувся за рахунок короткострокових активів, питома вага яких склала 42% величини всіх активів. Власні кошти скоротилися на 26,5% і склали 4,4 млн. грн. Варто оцінити зміни фінансового становища даного підприємства та дати рекомендації з поліпшення фінансового становища й підвищення фінансової ефективності цієї організації.

Завдання 4

Підприємство має наступний баланс, грн:

Баланс

Актив		Пасив	
Основні кошти	50 000	Власний капітал	40 000
Оборотні кошти	50 000	Довгострокова заборгованість	40 000
		Кредиторська заборгованість	10 000
		Векселя до оплати	10 000
Усього	100 000	Усього	100 000

Бізнес протікав повільно, внаслідок чого основні кошти були сильно недонавантажені. Керівництво підприємства вважає, що в наступному році обсяги продажів зростуть у два рази у зв'язку з виробництвом нового типу товарів. Додаткових основних коштів не потрібно й очікується, що підприємство не збільшить статтю «нерозподілений прибуток» у наступному році.

Який обсяг додаткового фінансування потрібно в наступному році?

Завдання 5

Підприємство планує на 3-й квартал 2021 року наступні показники:

Планові показники

Показник	Сума
Доход від реалізації готової продукції, тис. грн.	800
Придбання основних матеріалів, тис. грн.	70
Витрати на заробітну плату, тис. грн.	120
Витрати на перевіз готової продукції, тис. грн.	140
Витрати на проведення рекламних заходів, тис. грн.	230
Витрати на будівництво нового цеху, тис. грн.	110
Витрати на покупку нового обладнання, тис. грн.	250
Доход від реалізації старого встаткування, тис. грн.	65
Витрати на сплату податків, тис. грн.	125
Отримано довгостроковий кредит, тис. грн.	400
Ставка відсотків, %	17

Складіть поточний бюджет підприємства на 3-й квартал 2017 року. Зробіть висновки про дохідну й видаткову частини бюджету.

Завдання 6

Ваше підприємство приєдналося до невеликого підприємства «Золотий урожай», що консервує горіх і кукурудзу. Президент фірми повідомив, що обслуговуючий банк вимагає дати бюджет коштів з інформацією по операціям фірми протягом трьох наступних місяців (червня, липня й серпня).

Вся попередня заборгованість відповідно до угоди по кредитній лінії була погашена. Банк наполягає на розробці проекту бюджету коштів, у якому зазначені суми й розподіли помісячно очікуваної короткострокової позики, а також максимальний залишок непогашеної позики.

Ви зібрали такі данні:

- 1) обсяги реалізації протягом року очікуються в сумі 10 млн. грн.;
- 2) обсяги продажу трохи збільшуються протягом сезону консервування й розподіляються в такій спосіб: липень 7%; червень 10%; серпень, вересень 12% щомісяця, інші місяці - 7% щомісяця.
- 3) за 20% щомісячного продажу робиться оплата протягом місяця реалізації й за 80% оплата робиться в наступному місяці;
- 4) витрати на придбання сировини, передбачені в сумі 860 тис. грн.. з 30% виплатою в червні; 60% у липні й 10% у серпні; ці виплати виплачуються негайно;
- 5) сезонні витрати на оплату праці очікуються в сумі 930 тис. грн.. і розподілені прямо пропорційно закупівлям сировини (тобто 30% у червні, 10% у серпні й 60% у липні); оплата здійснюється щомісяця;
- 6) банки й інгредієнти для консервування будуть коштувати 450 тис. грн. купуються за місяць до виникнення потреби в них (у пропорції до закупівлі сировини) і негайно оплачуються; як наслідок, консерви, вироблені в червні, а інгредієнти для консервування (у сумі 120 тис. грн.) уже були оплачені протягом травня;

7) комунальні витрати й витрати на ремонт устаткування очікуються в сумі 280 тис. грн., з цієї суми 196 тис. грн. будуть сплачені в прямій пропорції до виробничої діяльності; 84 тис. грн. витрачаються на складування й організацію офісу й розподіляються рівномірно на весь рік; ці витрати виплачуються в наступному місяці, протягом якого були понесені;

8) витрати на амортизацію складають 240 тис. грн. і визначаються рівномірно щомісяця протягом року;

9) витрати на транспортування й реалізацію становлять 12% обсягу реалізації протягом кожного місяця й зараз же оплачуються;

10) загальні й адміністративні витрати становлять 510 тис. грн. за рік і розподіляються рівномірно щомісяця протягом усього року;

11) зараз підприємство «Золотий урожай» має кошти в сумі 500 тис. грн. і вважає, що вона повинна підтримувати баланс коштів у сумі 100 тис. грн. протягом усього року;

12) процентна ставка дорівнює 24% річних;

13) підготуйте бюджет коштів на червень, липень і серпень для підприємства «Золотий урожай».

Визначте:

1. Суму короткострокових позик, у яких може виникнути потреба підприємства в кожному місяці.

2. Кумулятивну загальну суму позики (тобто загальний несплачений залишок позики).

3. Суми платежів, зроблені в кожному з цих місяців.

4. Зробіть висновки, щодо управління дебіторською заборгованістю.

Література

1. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента / И. А. Бланк. – К. : Эльга : Ника-Центр, 2011. – 1330 с.
2. Джеймс С. Ван Хорн, Джон М. Вахович, мл. Основы финансового менеджмента: Пер. с англ./ М.: Вильямс, 2010.-1232 с.
3. Коваленко Л.О. Фінансовий менеджмент / Коваленко Л.О., Ремньова Л.М.: Навч. посібн. 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2008. – 483 с.
4. Костирко Л.А. Фінансовий механізм сталого розвитку підприємств: стратегічні орієнтири, системи забезпечення, адаптація: монографія / Л.А. Костирко / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, СНУ ім. В. Даля. – Луганськ : Ноулідж, 2012.
5. Костирко Р.О. Контроль і аналіз в системі управління економічним потенціалом господарюючого суб'єкта: методологія та організація: [монографія] / Р.О. Костирко. – Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2010. – 728 с.
6. Костирко Р.О. Финансовый анализ.- Х.: Фактор, 2007. - 784 с.
7. Крамаренко, Г. О. Фінансовий менеджмент: підручник для ВНЗ / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна ; Дніпропетровський університет економіки та права. – Київ : Центр учбової літератури, 2016. – 518 с.
8. Лапіна І. С. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / І. С. Лапіна, О. М. Гончаренко, Г. О. Величко та інш. / за ред. І. С. Лапіної. – Одеса: Атлант, 2016. – 313 с.
9. Нестерова С. В. Фінансовий менеджмент: практикум. Навч. посібник / С. В. Нестерова. – К.: Видавництво «Кондор», 2018. – 268 с.
10. Рясних Є.Г. Основы финансового менеджмента : [навч. посіб.] / Є. Г. Рясних. – К.: Академвидав, 2010.- 336 с.
11. Савчук В. П. Управление финансами предприятия / Савчук В. П. – М. : – 2-е изд., БИНОМ, 2010. – 480 с.
12. Стратегічний фінансовий менеджмент: навчальний посібник/ Л.А.Костирко, Р.О.Костирко, І.М.Кукса, І.О. Тарасенко. – 2-ге вид. перероб. та доп. – Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2017. –465с.
13. Фінансовий менеджмент: методика розв'язання практичних завдань: навч. посіб. / І.Г. Ганечко, Г.В. Ситник, В.С. Андрієць та ін. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 244 с.
14. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / [Васьківська К. В., Сич О. А.]. – Львів: «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2017. – 236 с.
15. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / за заг. ред. І. О. Школьник, В. М. Кремень; Нац. банк України, Держ. вищ. навч. закл. «Укр. акад. банків. справи Нац. банку України». – К.: Центр учб. літ., 2017. – 488 с.
16. Фінансовий менеджмент: Підручник / авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2017. – 534 с.
17. Фінансовий менеджмент: підручник / В. П. Мартиненко, Н. І. Климаш, К. В. Багацька, І. В. Дем'яненко та ін. за заг. ред. Т. А. Говорушко. – Львів «Магнолія 2006», 2014. – 344 с.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять з дисципліни
«ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

(для здобувачів вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»)

(Електронне видання)

Укладачі:

Л.А. КОСТИРКО

О.О. СЕРЕДА

Оригінал-макет

Підписано до друку _____.

Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір типогр. Гарнітура Times.

Друк офсетний. Умов. друк. арк. _____. Обл.-вид. арк. _____.

Тираж ____ екз. Вид. № _____. Замов. № _____. Ціна договірна.

Видавництво Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля

Свідоцтво про реєстрацію: серія ДК № 1620 від 18.12.03 р.

Адреса університета: просп. Центральний, 59-А

м. Северодонецьк, 93400, Україна

e-mail: vidavnictvoSNU.ua@gmail.com.